

dicit Dominus.
 Ponite corda vestra ex die ista et in futurum,
 a die vicesima et quarta noni mensis :
 A die, qua fundamenta jacta sunt templi Domini,
 ponite super cor vestrum.
 Nunquid jam semen in germine est,
 et adhuc vinea, et ficus, et malogrannatum, et
 lignum olivæ non floruit ?
 Ex die ista benedicam.
 Et factum est verbum Domini secundo ad Ag-
 gæum in vicesima et quarta mensis, dicens :
 Loquere ad Zorobabel ducem Juda, dicens :

Explicit liber Aggæi prophete.

INCIPIIT

LIBER ZACHARIÆ PROPHETÆ.

Cap. I.— In mense octavo, in anno secundo Darii,
 factum est verbum Domini ad Zachariam,
 filium Barachie, filii [Al. filium] Addo, pro-
 phetam, dicens :
 Iratus est Dominus super patres vestros iracun-
 dia.
 Et dices ad eos :
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Convertimini ad me, ait Dominus exercituum :
 et convertar ad vos, dicit Dominus exercituum.
 Ne sitis sicut patres vestri,
 ad quos clamabant prophete priores, dicentes :
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Convertimini de vis vestris malis, et de cogita-
 tionibus vestris pessimis :
 et non audierunt, neque attenderunt ad me, di-
 cit Dominus.
 Patres vestri ubi sunt ?
 Et propheta nunquid in sempiternum vivent ?
 Verumtamen verba mea, et legitima mea, que
 mandavi servis meis prophetis,
 nunquid non comprehenderunt patres vestros,
 et conversi sunt, et dixerunt :
 Sicut cogitavit Dominus exercituum facere nobis
 secundum vias nostras,
 et secundum adventiones nostras, fecit no-
 bis ?
 In die vicesima et quarta undecimi mensis sa-
 bath, in anno secundo Darii,
 actum est verbum Domini ad Zachariam, filium

Ego movebo cælum pariter et terram.
 Et subvertam solum regnorum,
 et conteram fortitudinem regni gentium,
 Et subvertam quadrigam, et ascensorem ejus,
 et descendent equi, et ascensores eorum :
 vir in gladio fratris sui.
 In die illa dicit Dominus exercituum,
 assumam te, Zorobabel, fili Salathiel, serve
 meus, dicit Dominus :
 Et ponam te quasi signaculum,
 quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

Barachie, filii Addo, prophetam, dicens :
 Vidi per noctem, et ecce vir ascendens super
 equum rufum,
 et ipse stabat inter myrieta, que erant in pro-
 fundo :
 et post eum equi rufi, varii, et albi.
 Et dixi :
 Quid sunt isti, domine mi ?
 Et dixit ad me Angelus qui loquebatur in me :
 Ego ostendam tibi quid sint hæc.
 Et respondit vir, qui stabat inter myrieta, et di-
 xit :
 Isti sunt, quos misit Dominus, ut perambulent
 [Al. perambulant] terram.
 Et responderunt Angelo Domini, qui stabat inter
 myrieta, et dixerunt :
 Perambulavimus terram,
 et ecce omnis terra habitata, et quiescit.
 Et respondit Angelus Domini, et dixit :
 Domine exercituum, usquequo tu non misere-
 beris Jerusalem, et urbium Juda, quibus ira-
 tus es ?
 Iste septuagesimus annus est.
 Et respondit Dominus Angelo, qui loquebatur in
 me verba bona,
 verba consolatoria.
 Et dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me :
 Clama, dicens :
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Zelatus sum Jerusalem : et Sion zelo magno,

Et ira magna ego irascor super gentes opulen-
 tas :
 Quia ego iratus sum parum,
 ipsi vero adjuverunt in malum.
 Propterea hæc dicit Dominus :
 Revertar ad Jerusalem in misericordiis :
 Et domus mea ædificabitur in ea, ait Dominus
 exercituum :
 et perpendiculum extendetur super Jerusalem.
 Adhuc clama, dicens :
 Hæc dicit Dominus exercituum :
 Adhuc affluent civitates mee bonis :
 et consolabitur Dominus adhuc Sion,
 et eliget adhuc Jerusalem.
 Et levavi oculos meos, et vidi :
 et ecce quatuor cornua.
 Et dixi ad Angelum, qui loquebatur in me :
 Quid sunt hæc ?
 Et dixit ad me :
 Hæc sunt cornua, que ventilaverunt Judam, et
 Israel, et Jerusalem.
 Et ostendit mihi Dominus quatuor fabros.
 Et dixi :
 Quid isti veniunt facere ?
 Qui ait, dicens :
 Hæc sunt cornua, que ventilaverunt Judam per
 singulos viros,
 et nemo eorum levavit caput suum :
 Et venerunt isti deterrere ea, ut dejiciant cornua
 gentium, que levaverunt cornu super terram
 Juda ut dispergerent eam.
Cap. II. — Et levavi oculos meos, et vidi :
 et ecce vir, et in manu ejus funiculus menso-
 rum.
 Et dixi :
 Quo tu vadis ?
 Et dixit ad me :
 Ut metiar Jerusalem,
 et videam quanta sit latitudo ejus,
 et quanta longitudo ejus.
 Et ecce Angelus, qui loquebatur in me, egredie-
 batur,
 et Angelus alius egrediebatur in occursum
 ejus.
 Et dixit ad eum :
 Curre, loquere ad puerum istum, dicens :

¹ Post hæc verba aliud comma additum legitur
 in exemplaribus canonis Hebraica veritatis : « Ex
 quatuor ventis cæli colligam vos » : quod quidem
 in contextu prima manu positum invenimus in
 ms. San-Germanensi ; in Carcassonensi vero su-

Absque muro habitabitur Jerusalem,
 præ multitudine hominum et jumentorum in
 medio ejus.
 Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in cir-
 cuitu :
 et in gloria ero in medio ejus.
 O, o, fugite de terra aquilonis, dicit Dominus !
 Quoniam in quatuor ventos cæli dispersi vos,
 dicit Dominus.
 O Sion,
 fuge [Al. surge], que habitas apud filiam Ba-
 bylonis !
 Quia hæc dicit Dominus exercituum :
 Post gloriam misit me ad gentes, que spoliave-
 runt vos :
 Qui cum tetigerit vos,
 tangit pupillam oculi mei ?
 Quia ecce levo manum meam super eos,
 et erunt prædæ his qui serviabant sibi :
 et cognoscetis quia Dominus exercituum mi-
 sit me.
 Lauda, et letare, filia Sion :
 quia ecce ego venio, et habitabo in medio tui,
 ait Dominus.
 Et applicabuntur gentes multæ ad Dominum in
 die illa,
 et erunt mihi in populum :
 Et habitabo in medio tui :
 et scies quia Dominus exercituum misit me ad
 te.
 Et possidebit Dominus Judam partem suam in
 terra sanctificata :
 et eliget adhuc Jerusalem.
 Sileat omnis caro a facie Domini :
 quia consurrexit de habitaculo sancto tuo.
Cap. III. — Et ostendit mihi Dominus [Al. tac.
 Dominus] Jesum sacerdotem magnum stan-
 tem coram Angelo Domini :
 et Satan stabat a dextris ejus, ut adversaretur
 ei.
 Et dixit Dominus ad Satan :
 Increpet Dominus in te, Satan :
 Et increpet Dominus in te, qui elegit Jerusalem :
 Nunquid non iste torris est erutus de igne ?
 Et Jesus erat indutus vestibus sordidis :
 et stabat ante faciem Angeli.

pra contextum et secunda manu. MART.

² Cum Hebræus textus עָרֵי, tum illo pressius
 s. interpres in commentario, « oculi ejus » præ-
 ferunt.

Qui respondit, et ait ad eos qui stabant coram se, dicens:

Anferite vestimenta sordida ab eo.

Et dixit ad eum:

Ecce abstuli a te iniquitatem tuam, et indui te mutatoriis.

Et dixit:

Ponite cidarim mundam super caput ejus.

Et posuerunt cidarim mundam super caput ejus, et induerunt eum vestibus; et Angelus Domini stabat.

Et contestabatur Angelus Domini Jesum, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum:

Si in viis meis ambulaveris, et custodiam meam custodieris: tu quoque judicabis domum meam, et custodies atria mea, et dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic assistunt.

Audi, Jesu, sacerdos magne, tu et amici tui, qui habitant coram te, quia viri portedentes sunt.

Ecce enim ego: Adducam servum meum orientem:

Quia ecce lapis, quem dedi coram Jesu: super lapidem unum septem oculi sunt:

Ecce ego cælabo sculpturam ejus, ait Dominus exercituum:

et auferam iniquitatem terra illius in die una. In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum suum subter vineam, et subter ficum.

Cap. IV. — Et reversus est Angelus, qui loquebatur in me,

et suscitavit me, quasi virum qui susceitur de somno suo.

Et dixit ad me: Quid tu vides?

Et dixi:

Vidi, et ecce candelabrum aureum totum, et lampas ejus super caput ipsius, et septem lucernæ ejus super illud:

et septem¹ infusoria lucernis, quæ erant super caput ejus.

Et duas olivæ super illud:

una a dextris lampadis, et una a sinistris ejus.

Et respondi et aio ad Angelum, qui loquebatur in me, et dicens:

Quid sunt hæc, Domine mi?

Et respondit Angelus, qui loquebatur in me, et dixit ad me:

Nunquid nescis quid sunt hæc?

Et dixi:

Non, Domine mi.

Et respondit, et ait ad me, dicens:

Hoc est verbum Domini ad Zorobabel, dicens:

Non in exercitu, neque in robore², sed in spiritu meo, dicit Dominus exercituum. Quis tu, moas magne, coram Zorobabel in planum?

Et educet lapidem primarium, et exæquabit gratiam gratie ejus.

Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

Manus Zorobabel fundaverunt domum istam, et manus ejus perficient eam:

et scietis quia Dominus exercituum misit me ad vos.

Quis enim despexit dies parvos?

Et lætabuntur, et videbunt lapidem stanneum in manu Zorobabel.

Septem isti oculi [Al. add. sunt] Domini, qui discurrunt in universam terram.

Et respondi, et dixi ad eum:

Quid sunt duæ olivæ istæ, ad dexteram candelabri, et ad sinistram ejus?

Et respondi secundo, et dixi ad eum:

Quid sunt duæ spicæ olivarum, quæ sunt juxta duo rostra aurea,

in quibus sunt suffusoria ex auro?

Et ait ad me, dicens:

Nunquid nescis quid sunt hæc?

Et dixi:

Non, Domine mi.

quidem typographorum facile puto esse lapsum, cujus generis tametsi plures occurrerint, nullum fere indicavimus ad destinandam ejus nominis invidiam, cum satis fuit lectori emendasse. Hunc vero ea de causa notamus, ut si qua nostræ etiam editioni typographica menda insederat, det veniam, qui graviora interdum peccasse Parisiensem typographum scierit.

Et dixit:

Isti sunt duo filii olei qui assistunt Dominatori universæ terræ.

Cap. V. — Et conversus sum, et levavi oculos meos, et vidi,

et ecce volumen volans.

Et dixit ad me:

Quid tu vides?

Et dixi:

Ego video volumen volans: longitudo ejus viginti cubitorum, et latitudo ejus decem cubitorum.

Et dixit ad me:

Hæc est maledictio, quæ egreditur, super faciem omnis terræ:

Quia omnis fur, sicut tibi scriptum est, judicabitur: et omnis jurans, ex hoc similiter judicabitur:

Educam illud, dicit Dominus exercituum,

et veniet ad domum furis,

et ad domum jurantis in nomine meo mendaciter:

Et commorabitur in medio domus ejus,

et consumet eam, et ligna ejus, et lapides ejus.

Et egressus est Angelus, qui loquebatur in me:

et dixit ad me:

Leva oculos tuos, et vide quid est hoc, quod egreditur.

Et dixi:

Quidnam est?

Et ait:

Hæc est amphora egrediens:

Et dixit:

Hæc est oculus eorum in universa terra.

Et ecce talentum plumbi portabatur:

et ecce mulier una sedens in medio amphoræ.

Et dixit:

Hæc est impletas.

Et projectit eam in medio amphoræ,

et misit massam plumbeam in os ejus.

Et levavi oculos meos, et vidi:

et ecce duæ mulieres egredientes, et spiritus in alis earum,

et habebant alas quasi alas milvi:

et levaverunt amphoram inter terram et cælum.

Et dixi ad Angelum, qui loquebatur in me:

Quo istæ deferunt amphoram?

Et dixit ad me:

Ut ædificetur ei domus in terra Sennaar,

et stabilietur, et ponatur ibi super basem suam.

Cap. VI. — Et conversus sum, et levavi oculos meos, et vidi:

et ecce quatuor quadrigæ egredientes de [Al. in] medio duorum montium:

et montes, montes ærei.

In quadriga prima equi rufi,

et in quadriga secunda equi nigri,

et in quadriga tertia equi albi,

et in quadriga quarta equi varii, et fortes.

Et respondi, et dixi ad Angelum, qui loquebatur

in me:

Quid sunt hæc, Domine mi?

Et respondit Angelus, et ait ad me:

Isti sunt quatuor venti cæli, qui egrediuntur, ut stent coram Dominatore omnis terræ.

In qua erant equi nigri, egrediebantur in terram aquilonis:

et albi egressi sunt post eos:

et varii egressi sunt ad terram austri.

Qui autem erant robustissimi, exierunt, et querebant ire et discurrere per omnem terram.

Et dixit:

Ite, perambulate terram:

et perambulaerunt terram.

Et vocavit me, et locutus est ad me, dicens:

Ecce qui egrediuntur in terram aquilonis requiescere fecerunt spiritum meum in terra aquilonis.

Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

Sume a transmigracione, ab Haldai, et a Tobia, et ab Idaia;

Et venies tu in die illa,

et intrabis domum Josiæ, filii Sophoniæ, qui venerunt de Babylone.

Et sumes argentum, et aurum:

et facies coronas, et pones in capita Jesu, filii Josedeæ, sacerdotis magni;

et loqueris ad eum, dicens:

Hæc ait Dominus exercituum, dicens:

Ecce vir oriens nomen ejus:

et subter eum oriatur, et ædificabit templum Domino.

Et ipse extruet templum Domino:

et ipse portabit gloriam,

et sedebit, et dominabitur super solio suo:

Et erit sacerdos super solio suo,

et consilium pacis erit inter illos duos.

Et coronæ erunt Helem, et Tobie et Idaia¹, et

¹ Rectius videtur s. ipse interpres in commentario his « septem », legere: « Septem et septem infusoria, etc. » Sic nempe in ipso est Hebraico exemplari שבעה ושבעה כדעיקר ad verbum « septem et septem infusoria, etc. » Fortasse autem ad Græcæ versionis normam, ubi semel est, καὶ ἑπτὰ ἑξακονταβύβλας, hic quoque positum est semel.

² Solidus hic versus, « Non in exercitu, neque in robore »: in Martiansi editione deerat. Quom

¹ Propria hæc nomina, « Helemo, Tobia, Idaia, etc. » והלם ותוביה וידעיה etc. Septuaginta

interpretes juxta Hebraicam etymologiam transferunt τὸν ἑξακονταβύβλον, καὶ τὸν ἑξήκοντον ἀνδρῶν,

Hen,
filio Soh ponie, memoriale in templo Domini.
Et qui procul sunt, venient, et edificabunt in templo Domini:
et scietis quia Dominus exercituum misit me ad vos.
Erit autem hoc,
si auditu audieritis vocem Domini Dei vestri.
Cap. VII. — Et factum est in anno quarto Darii regis,
factum est verbum Domini ad Zachariam,
in quarta mensis noni, qui est casleu.
Et miserunt ad domum Dei, Sarasar, et Rogomielech, et viri qui erant cum eo,
ad deprecandam faciem Domini:
Ut dicerent sacerdotibus domus Domini exercituum, et prophetis, loquentes:
Nunquid flendum mihi est in quinto mense, vel sanctificare me debeo, sicut feci jam multis annis?
Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens:
Loquere ad omnem populum terræ, et ad sacerdotes, dicens:
Cum jejunaretis, et plangeretis in quinto et septimo per hos septuaginta annos,
nunquid jejunium jejunastis mihi?
Et cum comedistis et bibistis,
nunquid non vobis comedistis, et vobismetipsis bibistis?
Nunquid non sunt verba, quæ locutus est Dominus in manu prophetarum priorum,
cum adhuc Jerusalem habitaretur, et esset opulenta,
ipsa et urbes [Al. add. illius] in circuitu ejus,
et ad austrum, et in campestribus habitaretur?
Et factum est verbum Domini ad Zachariam, dicens:
Hæc ait Dominus exercituum, dicens:

καὶ τοῖς ἐπερχομένοις αὐτῶν, etc. Quod igitur in uno alterove ms. invenit Martiansens hic additum, « eis qui sustinent, etc. » glossema est nominis « helem » ex Septuaginta derivatum, ac pridem, ut videtur, ascriptum in libri margine, deinde intrusum temere in textum.

¹ Ita canon San-Germanensis noster cum aliis omnibus mss. codicibus sacrorum bibliorum, uno excepto Carcassonensi, qui legit « avertentur »: contra quod S. Hieronymus docuit lib. II. comment. in Zachariam, dicens: « Cum ergo

Judicium verum, iudicatis,
et misericordiam et miserationes facite, unusquisque cum fratre suo.
Et viduam et pupillum, et advenam, et pauperem nolite calumniari:
et malum vir fratri suo non cogitet in corde suo.
Et noluerunt attendere, et verterunt scapulam recedentem¹,
et aures suas aggravaverunt, ne audirent.
Et cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem,
Et verba quæ misit Dominus exercituum in spiritu suo per manum prophetarum priorum, et facta est indignatio magna a Domino exercituum.
Et factum est sicut locutus est, et non audierunt: sicut clamabant, et non exaudiam, dicit Dominus exercituum.
Et dispersi eos per omnia regna, quæ nesciunt: et terra desolata est ab eis, eo quod non esset transiens et revertens:
et posuerunt terram desiderabilem in deserto.
Cap. VIII. — Et factum est verbum Domini exercituum, dicens:
Hæc dicit Dominus exercituum:
Zelatus sum Sion zelo magno,
et indignatione magna zelatus sum eam.
Hæc dicit Dominus exercituum:
Reversus sum ad Sion, et habitabo in medio Jerusalem:
et vocabitur Jerusalem civitas veritatis,
et mons Domini exercituum mons sanctificationis.
Hæc dicit Dominus exercituum:
Adhuc habitabant senes et anus in plateis Jerusalem:
et vir, baculus in manu ejus præ multitudine dierum².

ista præceperim, illi attendere noluerunt, et verterunt « scapulam recedentem », sive dorsum contemnens, ex habitu corporis mee imperia respuentes. Solemus enim quando, rugata fronte et naræ contracta, contemnimus admonentes, dorsum vertere, juxta illud quod scriptum est: Verterunt ad me dorsa et non facies suas, etc. » MART.

² Phrasis Hebræa, quam retinent canon Ecclesiæ caracassonensis, et ms. codex commentariorum S. Hieronymi in minores prophetas, qui tam

Et plateæ civitatis complebuntur infantibus et puellis,
ludentibus in plateis ejus.
Hæc dicit Dominus exercituum:
Si difficile videbitur in oculis reliquiarum populi hujus in diebus illis,
nunquid in oculis meis difficile erit, dicit Dominus exercituum?
Hæc dicit Dominus exercituum:
Ecce ego salvabo populum meum de terra orientis, et de terra occasus solis.
Et adducam eos, et habitabunt in medio Jerusalem:
et erunt mihi in populum,
et ego ero eis in Deum, in veritate et justitia.
Hæc dicit Dominus exercituum:
Confortentur manus vestre, qui auditis in diebus his sermones istos per os prophetarum,
in die qua fundata est domus Domini exercituum, ut templum edificaretur.
Siquidem ante dies illos merces hominum non erat, nec merces jumentorum erat;
Neque introeunti exaunti erat pax præ tribulatione et dimisi omnes homines, unumquemque contra proximum suum.
Nunc autem non juxta dies priores ego faciam reliquias populi hujus, dicit Dominus exercituum,
sed semen pacis erit:
Vinea dabit fructum suum,
et terra dabit germen suum,
et cœli dabunt rorem suum,
et possidere faciam reliquias populi hujus universa hæc.
Et erit:
sicut eratis maledictio in gentibus, domus Juda et domus Israel:
sic salvabo vos, et eritis benedictio.
Noli timere,
confortentur manus vestre:
Quia hæc dicit Dominus exercituum:
Sicut cogitavi, ut affligerem vos, cum ad iracundiam

admiratione diligentia exscriptus est, ut totum contextum sacrum minorum prophetarum, quos complectitur, prius secundum veritatem Hebræicam, dein secundum LXX interpretum translationem, in fronte librorum representet. Egregium istud exemplar manuscriptum ad nos transmissum est et monasterio nostro S. Albini Andegavensis, ubi exstat adhuc non exigua ms. voluminum copia, quæ labores antiquorum monacho-

diam provocassent me patres vestri, dicit Dominus,
et non sum misertus.
Sic conversus cogitavi in diebus istis, ut beneficium et Jerusalem, et domi Juda:
nolite timere.
Hæc sunt ergo verba, quæ facietis:
Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo:
veritatem et iudicium pacis iudicate in portis vestris.
Et unusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris:
et juramentum monachæ ne diligatis:
omnia enim hæc sunt quæ odi, dicit Dominus.
Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens:
Hæc dicit Dominus exercituum:
Jejunium quarti,
et jejunium quinti,
et jejunium septimi,
et jejunium decimi,
et erit domui Juda in gaudium et lætitiā,
et in solemnitates præclaras:
Veritatem tantum et pacem diligite.
Hæc dicit Dominus exercituum:
Usquequo veniant populi,
et habitent in civitatibus multis,
et vadant habitatores, unus ad alterum, dicentes:
Eamus, et deprecemur faciem Domini,
et queramus Dominum exercituum:
vadam etiam ego.
Et veniunt populi multi, et gentes robustæ,
ad querendum Dominum exercituum in Jerusalem, et deprecandam faciem Domini.
Hæc dicit Dominus exercituum:
In diebus illis, in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentium,
et apprehendent fimbriam viri Judæi, dicentes:
Ibimus vobiscum,
audivimus enim quoniam Deus vobiscum est.

rum, ad invidiam prodat oblocutorum hujus temporis. At ut ad superiora redeamus, sensus videtur liquidior in aliis mss. codicibus, legunt enim: « Et viri baculus in manu ejus præ multitudine dierum. » Quod minus sapit Hebræicam idioma quam, hic vir, baculus in manu ejus, etc. Id vero juxta proprietatem lingue Latine significat, quod unusquisque tenebat baculum in manu sua præ dierum multitudine. MART.

Cap. IX. — Onus verbi Domini in terra Adrach, et Damasci requiei ejus :
quia Domini est oculus hominis, et omnium tribuum Israel.
Emath quoque in terminis ejus, et Tyrus, et Sidon :
assumpserunt quippe sibi sapientiam valde.
Et edificavit Tyrus munitionem suam, et coacervavit argentum quasi humum, et aurum ut lutum platearum.
Ecce Dominus possidebit ea, et percutiet in mari fortitudinem ejus, et hæc igni devorabitur.
Videbit Ascalon et timebit, et Gaza, et dolebit nimis, et Accaron, quoniam confusa est spes ejus :
Et peribit rex de Gaza, et Ascalon non habitabitur.
Et sedebit separator in Azoto, et disperdam superbiam Philistinorum.
Et auferam sanguinem ejus de ore ejus, et abominationes ejus de medio dentium ejus.
Et relinquetur etiam ipse Deo nostro, et crit quasi dux in Juda, et Accaron quasi Jebusæus.
Et circumdabo domum meam ex his, qui militant mihi euntes et revertentes, et non transibit ultra super eos exactor : quia nunc vidi in oculis meis.
Exulta satis, filia Sion, jubila, filia Jerusalem :
Ecce rex tuus veniet tibi justus, et salvator : ipse pauper, et ascendens super asinum, et super pullum filium asina.
Et disperdam quadrigam ex Ephraim, et equum de Jerusalem, et dissipabitur arcus belli.
Et loquetur pacem gentibus, et potestas ejus a mari usque ad mare, et a fluminibus usque ad fines terra.
Tu quoque in sanguine testamenti tui, emisisti vinctos tuos de lacu [Al. in lacum], in quo non est [Al. erat] aqua ¹.
Convertimini ad munitionem vinculi spei, hodie quoque annuntians duplicia reddam tibi.
Quoniam extendi mihi Judam quasi arcum, implevi Ephraim :
Et suscitabo filios tuos, Sion, super filios tuos, Græcia :

¹ Colbertinus codex Aniciensis legit contrario sensu, « emisisti vinctos tuos in lacum ». Ali-

et ponam te quasi gladium fortium.
Et Dominus Deus super eos videbitur, et exibit ut fulgur jaculum ejus :
Et Dominus Deus in tuba canet, et vadet in turbine anstri.
Dominus exercituum proteget eos :
et devorabunt, et subiciet lapidibus funde :
Et bibentes inebriabuntur quasi a vino, et replebuntur ut phialæ, et quasi cornua altaris.
Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut gregem populi sui :
quia lapides sancti elevabuntur super terram ejus.
Quid enim bonum ejus est, et quid pulchrumejus, nisi frumentum electorum, et vinum germinans virgines ?
Cap. X. — Petite a Domino pluviam in tempore serotino, et Dominus faciet nives, et pluviam imbris dabit eis, singulis herbam in agro.
Quia simulacra locuta sunt inutile, et divini viderunt mendacium, et somniores frustra locuti sunt.
Vane consolabantur :
idcirco abducti sunt quasi grex : affligentur, quia non est eis pastor.
Super pastores iratus est furor meus, et super hircos visitabo :
Quia visitavit Dominus exercituum gregem suum, domum Juda, et posuit eos quasi equum glorie suæ in bello.
Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex ipso arcus prælii, ex ipso egredietur omnis exactor simul.
Et erunt quasi fortes conculcantes lutum viarum in prælio :
et bellabunt, quia Dominus cum eis :
et confundentur ascensores equorum.
Et confortabo domum Juda, et domum Joseph salvabo, et convertam eos, quia misererebor eorum :
Et erunt sicut fuerunt quando non projeceram eos :
ego enim Dominus Deus eorum, et exaudiam eos.
Et erunt quasi fortes Ephraim,

quot mss. consequenter, « in quo non erat aqua ». MART.

et lætabitur cor eorum quasi a vino.
Et filii eorum videbunt, et lætabuntur, et exsultabit cor eorum in Domino.
Sibilabo eis, et congregabo illos, quia redemi eos :
et multiplicabo eos sicut ante fuerant multiplicati.
Et seminabo eos in populis, et de longe recordabuntur mei :
et vivent cum filiis suis, et revertentur.
Et reducam eos de terra Ægypti, et de Assyriis congregabo eos.
Et ad terram Galaad et Libani adducam eos, et non invenietur eis locus.
Et transibit in maris freto, et percutiet in mari fluctus :
Et confundentur omnia profunda fluminis, et humiliabitur superbia Assur, et sceptrum Ægypti recedet.
Confortabo eos in Domino, et in nomine ejus ambulabunt, dicit Dominus.
Cap. XI. — Aperi, Libane, portas tuas, et comedit ignis cedros tuas.
Ulula, abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt :
Ululata, quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus.
Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum.
Vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Jordanis.
Hæc dicit Dominus Deus meus :
Pasce pecora occisionis, quæ qui possederant, occidebant, et non dolebant, et vendebant ea, dicentes :
Benedictus Dominus, divites facti sumus :
Et pastores eorum non parcebant eis.
Et ego non parceam ultra super habitantes terram, dicit Dominus :
Ecce ego tradam homines, unumquemque in manu proximi sui, et in manu regis sui :
Et concident terram, et non erunt de manu eorum.
Et pascam pecus occisionis propter hoc, o pauperes gregis !
Et assumpsi mihi duas virgas, unam vocavi Decorem,

et alteram vocavi Funiculum ¹, et pavi gregem.

Et succidi tres pastores in mense uno, et contracta est anima mea in eis :
siquidem anima eorum variavit in me.

Et dixi : Non pascam vos ; quod moritur, moriatur ; et quod succiditur, succidatur ; et reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui.

Et tuli virgam meam, quæ vocabatur Decus :
et absidi eam, ut irritum facerem fodusmeum, quod percassi cum omnibus populis.

Et in irritum deductum est in die illa :
et cognoverunt sic pauperes gregis, qui custodiunt mihi, quia verbum Domini est.

Et dixi ad eos :
Si bonum est in oculis vestris, offerte mercedem meam, et si non, quiescite.

Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos.

Et dixit Dominus ad me :
Projice illud [Al. illos] ad statuarium, decorum pretium, quod appellatus sum ab eis.

Et tuli triginta argenteos, et projeci illos in domum Domini ad statuarium.

Et præcidi virgam meam secundam, quæ appellabatur Funiculus, ut dissolverem germanitatem inter Judam et inter Israel.

Et dixit Dominus ad me :
Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti.

Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit,

dispersum non queret, et contritum non sanabit,

et id quod stat non enutriet, et carnes pinguum comedet, et ungulas eorum dissolvat.

O pastor, et idolum, derelinquens gregem :
gladius super brachium ejus, et super oculum dextrum ejus :

Brachium ejus ariditate siccabitur, et oculus dexter ejus tenebrensens obscurabitur.

Cap. XII. — Onus verbi Domini super Israel.
Dixit Dominus extendens cælum, et fundans terram,

¹ Plurium numero legit s. ipse interpres in commentario « funiculum ». Et Hebraice quoque est, חבלים.

et fingens spiritum hominis in eo.
 Ecce ego ponam Jerusalem superliminare crapulae omnibus populis in circuitu; sed et Juda erit in obsidione contra Jerusalem.
 Et erit:
 In die illa ponam Jerusalem lapidem oneris cunctis populis; omnes, qui levabunt [Al. levaverunt] eam, concisione lacerabuntur; et colligentur adversus eam omnia regna [Al. omnes gentes] terre.
 In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in stuporem, et ascensorem ejus in amentiam; et super domum Juda aperiam oculos meos, et omnem equum populorum percutiam caecitate.
 Et dicent duces Juda in corde suo: Confortetur mihi habitatores Jerusalem in Domino exercituum Deo eorum.
 In die illa ponam duces Juda sicut caminum ignis in lignis, et sicut faciem ignis in feno:
 Et devorabunt ad dexteram et ad sinistram omnes populos in circuitu: et habitabitur Jerusalem rursus in loco suo in Jerusalem.
 Et salvabit Dominus tabernacula Juda sicut in principio: ut non magnifice gloriatur domus David, et gloria habitantium Jerusalem contra Judam.
 In die illa proteget Dominus habitatores Jerusalem, et erit qui offenderit ex eis in die illa, quasi David:
 Et domus David quasi Dei, sicut Angelus Domini in conspectu eorum.
 Et erit in die illa: queram contere omnes gentes, quae veniunt contra Jerusalem.
 Et effundam super domum David et super habitatores Jerusalem, spiritum gratiae et precium:
 Et aspiciet ad me, quem confixerunt, et plangent eum planctu quasi super unigenitum,

¹ Lectum antea, typographi, ut videtur, errore, « famem » pro « faciem ».

² Exemplaria canonis, « in conspectu ejus ».

MARR.

³ Vocat vero ἀπλῶς; in commentario « prophetas »: hocque ipsum nomen edisserens ex Græ-

et dolebunt super eum, ut doleri solet in morte primogeniti.
 In die illa magnus erit planctus in Jerusalem, sicut planctus Adedremmon in campo Maggedon.

Et plangent terra: familiae et familiae seorsum: familia domus David seorsum, et mulieres eorum seorsum; familia domus Nathan seorsum, et mulieres eorum seorsum; familia domus Levi seorsum, et mulieres eorum seorsum; familiae Semel seorsum, et mulieres eorum seorsum: Omnes familiae reliquae, familiae et familiae seorsum, et mulieres eorum seorsum.

Cap. XIII. — In die illa erit fons patens domui David, et habitantibus Jerusalem, in ablutionem peccatoris et menstruatae.

Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum, Disperdam nomina idolorum de terra, et non memorabuntur ultra: Et pseudoprophetae,

et spiritum immundum auferam de terra. Et erit, cum prophetauit quispiam ultra, dicent ei pater ejus et mater ejus, qui genuerunt eum:

Non vives: quia mendacium locutus es in nomine Domini, et configent eum pater ejus et mater ejus, genitores ejus [Al. qui genuerunt eum] cum prophetaverit.

Et erit: In die illa confundentur prophetae, unusquisque ex visione sua cum prophetaverit: nec operientur pallio saccino, ut mentiantur: Sed dicit: Non sum propheta, homo agricola ego sum: quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea.

Et dicitur ei: Quid sunt plagae istae in medio manuum tuarum?

co. « Pro « pseudoprophetae », inquit, in Hebraico absolute leguntur « prophetae », id est, NĒVIN, qui et ipsi pseudoprophetae significant; sed tamen et ab ethnicis sacerdotes idolorum vocantur « prophetae ».

Et dicit: His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me.

Framea suscitare super pastorem meum, et super virum coherentem mihi, dicit Dominus exercituum:

Percente pastorem, et dispergentur oves; et convertam manum meam ad parvulos.

Et erunt in omni terra, dicit Dominus: partes duae in ea dispergentur, et deficiet; et tertia pars relinquetur in ea.

Et ducam tertiam partem per ignem, et uram eos sicut uritur argentum, et probabo eos sicut probatur aurum.

Ipsa vocabit nomen meum, et ego exaudiam eum.

Dicam: Populus meus es:

et ipse dicit: Dominus Deus meus.

Cap. XIV. — Ecce veniet [Al. veniunt] dies Domini, et dividuntur spolia tua in medio tui.

Et congregabo omnes gentes ad Jerusalem in praedium, et capietur civitas, et vastabuntur domus, et mulieres violabuntur:

Et egredietur media pars civitatis in captivitatem, et reliquum populi non auferetur ex urbe.

Et egredietur Dominus, et preliabitur contra gentes illas, sicut preliatus est in die certaminis.

Et stabunt pedes ejus in die illa super montem Olivarum, qui est contra Jerusalem ad orientem: Et scindetur mons Olivarum ex media parte sui ad orientem et occidentem, prae rupto grandi valde:

Et separabitur mons ad aquilonem¹, et medium ejus ad meridiem.

Et fugietis ad vallem montium eorum, quoniam conjungetur vallis montium usque ad proximum:

Et fugietis sicut fugistis a facie terrae motus in diebus Oziae regis Juda: et veniet Dominus Deus meus, omnesque sancti cum eo.

Et erit in die illa: Non erit lux, sed frigus et gelu.

Et erit dies una, quae nota est Domino, non dies neque nox:

¹ Rectius Vagali, atque ipse, ut videtur, s. patre praelegit in comment. « medium montis »,

et in tempore vesperi erit lux.
 Et erit in die illa: Exibunt aquae vivae de Jerusalem: Medium earum ad mare orientale, et medium earum ad mare novissimum, in aestate et in hieme erunt.
 Et erit Dominus rex super omnem terram: in die illa erit Dominus unus, et erit nomen ejus unum.

Et revertetur omnis terra usque ad desertum, de colle Remmon ad austrum Jerusalem: Et exaltabitur, et habitabit in loco suo, a porta Benjamin usque ad locum portae prioris, et usque ad portam angulorum: et a turri Ananeel usque ad torcularia regis.

Et habitabunt in ea, et anathema non erit amplius: sed sedit Jerusalem secunda.

Et haec erit plaga, qua percutiet Dominus omnes gentes quae pugnaverunt adversus Jerusalem: tabescet caro uniuscujusque stantis super pedes suos, et oculi ejus contabescunt in foraminibus suis, et lingua eorum contabescet in ore eorum.

In die illa erit tumultus Domini magnus in eis: et apprehendet vir manum proximi sui, et conseretur manus ejus super manum proximi sui.

Sed et Judas pugnet adversus Jerusalem: et congregabuntur divitiae omnium gentium in circuitu, aurum, et argentum et vestes multae satis.

Et sic erit ruina equi et muli, camelis et asini, et omnium jumentorum, quae fuerint in castris illis, sicut ruina haec.

Et omnes qui reliqui fuerint de universis gentibus, quae venerint contra Jerusalem, ascendent ab anno in annum, ut adorent regem Dominum exercituum, et celebrent festivitatem tabernaculorum.

Et erit: qui non ascenderit de familiis terrae ad Jerusalem, ut adoret regem Dominum exercituum, non erit super eos imber.

Quod et si familia Aegypti non ascenderit, et non venerit: nec super eos erit,

pro « mons ». Certe in archetypo quoque Hebraeo est שְׁבִילִים, « medium montis ».

sed erit ruina, quia percutiet Dominus omnes gentes, quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum.
Hoc erit peccatum Ægypti, et hoc peccatum omnium gentium, quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum.
In die illa erit quod super frenum equi est, sanc-

tum Domino :
et erunt lebetes in domo Domini quasi phialæ coram altari.
Et erit omnis lebes in Jerusalem et in Juda sanctificatus Domino exercituum :
et venient omnes immolantes, et sument ex eis, et coquent in eis :
et non erit mercator ultra in domo Domini exercituum in die illo.

Explicit liber Zachariæ prophetæ.

INCIPIIT

LIBER MALACHIE PROPHETE.

Cap. I. — Onus verbi Domini ad Israel in manu Malachi.
Dilexi vos, dicit Dominus ;
et dixistis : In quo dilexisti nos ?
Nonne frater erat Esau Jacob, dicit Dominus et dilexi Jacob, Esau autem odio habui ?
Et posui montes ejus in solitudinem, et hæreditatem ejus in dracones deserti.
Quod si dixerit Idumæa : Destructi sumus, sed revertentes ædificabimus, quæ destructa sunt :
Hæc dicit Dominus exercituum :
Isti ædificabunt, et ego destruam :
et vocabuntur termini impietatis, et populus cui iratus est Dominus usque in æternum.
Et oculi vestri videbunt :
et vos dicetis :
Magnificetur Dominus super terminum Israel.
Filius honorat patrem,
et servus dominum suum :
Si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus ?
Et si Dominus ego sum, ubi est timor meus, dicit Dominus exercituum ?
Ad vos, o sacerdotes, qui despicitis nomen meum, et dixistis : in quo despeximus nomen tuum ?
Offeritis super altare meum panem pollutum, et dicitis : In quo polluimus te ?
In eo quod dicitis :
Mensa Domini despecta est.
Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est ?

Et offeratis claudum, et languidum, nonne malum est ?
Offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituum.
Et nunc deprecamini vultum Dei, ut misereatur vestri
(de manu enim vestra factum est hoc),
si quomodo suscipiat facies vestras, dicit Dominus exercituum.
Quis est in vobis, qui claudat ostia, et incendat altare meum gratuito ?
Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum :
et munus non suscipiam de manu vestra.
Abortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus :
et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda :
quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.
Et vos polluistis illud in eo quod dicitis :
Mensa Domini contaminata est :
et quod superponitur, contemptibile est, cum igne qui illud devorat.
Et dixistis : Ecce de labore, et exsufflastis illud, dicit Dominus exercituum :
Et intulistis de rapinis claudum, et languidum, et intulistis munus :
Nunquid suscipiam illud de manu vestra, dicit Dominus ?
Maledictus dolosus !

¹ In Commentariis incipit [ab hoc versu alterum caput : a qua tamen divisione textus alii originales dissentiant.

qui habet in grege suo masculum, et votum faciens immolat debile Domino :
Quia rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, et nomen meum horribile in gentibus.
Cap. II. — Et nunc ad vos mandatum hoc, o sacerdotes,
Si volueritis audire, et si nolueritis ponere super cor,
ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum :
Mittam in vos egestatem,
et maledicam benedictionibus vestris, et maledicam illis :
quoniam non posuistis super cor.
Ecce ego projiciam vobis brachium,
et dispergam super vultum vestrum stercus solemnissimum vestrarum,
et assumet vos secum.
Et scietis quia misi ad vos mandatum istud, ut esset pactum meum cum Levi, dicit Dominus exercituum.
Pactum meum fuit cum eo vile et pacis :
et dedi ei timorem, et timuit me,
et a facie nominis mei pavebat.
Lex veritatis fuit in ore ejus,
et iniquitas non est inventa in labiis ejus :
In pace et in æquitate ambulavit mecum, et multos avertit ab iniquitate.
Labia enim sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirent ex ore ejus :
quia Angelus Domini exercituum est.
Vos autem recessistis de via,
et scandalizastis plurimos in lege :
Irritum fecistis pactum Levi, dicit Dominus exercituum.
Propter quod et ego dedi vos contemptibiles, et humiles omnibus populis,
sicut non servastis vias meas, et accepistis faciem in lege.
Nunquid non pater unus omnium nostrum ?
Nunquid non Deus unus creavit nos ?
Quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum,
violans pactum patrum nostrorum ?
Transgressus est Juda,
et abominatio facta est in Israel et in Jerusalem :
Quia contaminavit Judas sanctificationem Domini, quam dilexit :
et habuit filiam dei alieni.

Disperdet Dominus virum qui fecerit hoc, magistrum et discipulum de tabernaculis Jacob, et offerentem munus Domino exercituum.
Et hoc rursum fecistis,
operiebatis lacrymis altare Domini, fletu, et magitu !
ita ut ultra non respiciam ad sacrificium, nec accipiam placabile quid de manu vestra.
Et dixistis : Quam ob causam ?
Quia Dominus testificatus est inter te, et uxorem pubertatis tuæ, quam tu despexisti :
et hæc particeps tua, et uxor fœderis tui.
Nonne unus fecit,
et residuum spiritus ejus est ?
Et quid unus quarit nisi semen Dei ?
Custodite ergo spiritum vestrum,
et uxorem adolescentie tuæ noli despiciere.
Cum odio haberis, dimittite,
dicit Dominus Deus Israel :
Operiet autem iniquitas vestimentum ejus, dicit Dominus exercituum :
Custodite spiritum vestrum,
et nolite despiciere.
Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris, et dixistis : In quo cum fecimus laborare ?
In eo cum dicereis [Al. quod dicitis] :
Omnis qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, et tales ei placent :
aut certe ubi est Deus iudicii ?
Cap. III. — Ecce ego mitto angelum meum, et præparabit viam ante faciem meam.
Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos queritis :
et Angelus testamenti, quem vos vultis.
Ecce venit, dicit Dominus exercituum :
et quis poterit cogitare diem adventum ejus, et quis stabit ad videndum eum ?
Ipse enim quasi ignis conflans,
et quasi herba fulionum :
Et sedebit conflans, et emundans [Al. add. quasi] argentum,
et purgabit filios Levi,
et colabit eos quasi aurum et quasi argentum, et erunt Domino offerentes sacrificia in justitia.
Et placebit Domino sacrificium Juda et Jerusalem, sicut dies sæculi, et sicut anni antiqui :
Et accedam ad vos in iudicio,
et ero testis velox maleficis, et adulteris, et perjuris,

¹ Al. « gemitu » : in Hebræo est, גמגמ, quod quidem plus quam gemitum sonat, ac proprie est clamor intermorientis, seu fremitus.

et qui calumniantur mercedem mercenarii,
viduas, et pupillos,
et opprimunt peregrinum,
nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.
Ego enim Dominus, et non mutor;
et vos filii Jacob non estis consumpti.
A diebus enim patrum vestrorum recessistis a
legitimis meis,
et non custodistis:
Revertimini ad me,
et revertar ad vos, dicit Dominus exercituum.
Et dixistis: In quo revertemur?
Si affliget homo Deum,
quia vos configitis me?
Et dixistis: In quo confiximus te?
In decimis, et in primitiis.
Et in penuria vos maledicti estis,
et vos me confixistis, gens tota.
Inferte omnem decimam in horreum, et sit cibus
in domo mea,
et probate me super hoc, dicit Dominus:
Si non aperuero vobis cataractas cœli,
et effundero vobis benedictionem usque ad abundan-
tiam,
Et increpabo pro vobis devorantem, et non cor-
rumpet fructum terræ vestræ:
nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus
exercituum.
Et beatos vos dicent omnes gentes:
eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Domi-
nus exercituum.
Invaluerunt super me verba vestra, dicit Dominus.
Et dixistis:
Quid locuti sumus contra te?
Dixistis:
Vanus est, qui servit Deo:
Et quod emolumentum quia custodivimus præcepta
ejus,
et quia ambulavimus tristes coram Domino
exercituum?
Ergo nunc beatos dicimus arrogantes:

Explicit liber Malachie prophete.

siquidem edificati sunt facientes impietatem;
et tentaverunt Deum, et salvi facti sunt.
Tunc locuti sunt timentes Dominum [Al. Deum
unusquisque eum proximo suo:
Et attendit Dominus, et audivit:
et scriptus est liber monumenti coram eo timen-
tibus Dominum,
et cogitantibus nomen ejus.
Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die
qua ego facio, in peculium:
parcam eis, sicut parci vir filio suo servienti
sibi.
Et convertemini, et videbitis quid sit inter justum
et impium,
et inter servientem Deo, et non servientem ei.
Cap. IV. -- Ecce enim dies veniet succensa quasi
caminus:
et erunt omnes superbi, et omnes facientes im-
pietatem, stipula:
Et inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus
exercituum,
qua non relinquet eis radicem et germen.
Et oriatur vobis timentibus nomen meum Sol jus-
titiæ,
et sanitas in pennis ejus:
et egrediemini, et salietis sicut vituli de ar-
mento.
Et calcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta
pedum vestrorum,
in die qua ego facio, dicit Dominus exercituum.
Mementote legis Mosi, servi mei,
quam mandavi ei in Horeb ad omnem Israel,
præcepta et judicia.
Ecco ego mittam vobis Eliam prophetam,
antequam veniat dies Domini magnus, et horri-
bilis.
Et convertet cor patrum ad filios,
et cor filiorum ad patres eorum:
Ne forte veniam,
et percutiam terram anathemate.

S. EUSEBII HIERONYMI
STRIDONENSIS PRESBYTERI
DIVINÆ BIBLIOTHECÆ
PARS PRIMA
ORDO TERTIUS, HAGIOGRAPHORUM.

PRÆFATIO S. HIERONYMI IN LIBRUM JOB¹.

Cogor per singulos Scripturæ divinæ² libros
adversariorum respondere maledictis: qui inter-
pretationem meam, reprehensionem Septuaginta
interpretum criminantur: quasi non et apud
Græcos Aquila, Symmachus, et Theodotio, vel
verbum e verbo, vel sensum e sensu, vel ex utro-
que³ commistim, et medie temperatum genus
translationis expresserint: et omnia veteris ins-
trumenti volumina Origenes obelis asteriscisque
distinxit, quos vel additos, vel de Theodotione
sumptos, translationi antiquæ inseruit, probans
defuisse quod additum est. Discant igitur obtrec-

tatores mei recipere in toto, quod in partibus
susceperunt, aut interpretationem meam cum as-
teriscis suis radere. Neque enim fieri potest, ut
quos plura intermisisse perspexerint⁴, non eos-
dem etiam in quibusdam errasse fateantur, præ-
cipue in Job: cui si ea qua sub asteriscis addita
sunt, subtraxeris, pars maxima voluminis⁵ de-
truncabitur: et hoc duntaxat apud Græcos. Cæte-
rum apud Latinos, ante eam translationem, quam
sub asteriscis et obelis nuper edidimus, septin-
genti ferme aut octingenti versus desunt⁶; ut
decurtatus et laceratus corrosusque liber, fœdita-

¹ Jobi librum, ut et sequentem Estheræ cum
altero Palatino-Vaticano ms. contulimus, qui
numero 24 prænotatur, et totus majusculis, ut
vocant, litteris exaratus, tantam et vetustatis et
probe notæ præ se fert speciem, ut si Veronen-
sem excipias, qui libros Regum exhibet, ex om-
nibus fere, quos vidi, aliis librorum codicibus
principem locum obtinere possit. Hinc eum et
paulo religiosius tractamus, quam cæteros, ut
levioris etiam interdum momenti variantes lec-
tiones, aut mendosas quoque adnotare non omittam-
us.

² Palatinus ms. « in Scripturam divinam ».

³ Idem ms. « et Theodotion vel verbo, vel sensu,
vel ex utroque, etc. » quod tamen improbarim.
Paulo quoque post, « testamenti » habet pro
« instrumenti ».

⁴ Vitiose lectum a Martiano « susceperint »,
quod nullum reddit, aut certe incommodum sen-
sum. In apologia s. patris contra Rufinum lib. II

num. 29, ubi præfationem hanc suam verbo te-
nus repetit, restitimus pridem « perspexerint »,
quod verbum et recte habet cum sensu, et in his
etiam, quod oditor Benedictinus consulit, mss.
codicibus reperitur. Nihilominus nunc malim ad
antiquissimi Palatini fidem quiddam illud est
verbi, penitus hinc loci exulare: ut multo ele-
gantius subintelligas pro eo, « fateantur », ex sub-
sequenti isocolo: sensusque sit, fieri non posse
ut quos fateantur, plura intermisisse, non eosdem
fateantur, in quibusdam aberrasse.

⁵ Abest a Palatino ms. c. 6 « voluminibus », in-
tegro tamen sensu. Mox quoque « ante editio-
nem » legitur, pro « ante eam translationem ».

⁶ Falsus est hic nuper auctor, ut in aliis lo-
cis bene multis, cum opinionis proprie com-
menta tanquam intelligentis leges nobis definire
presumit. Ait igitur lib. I, pag. 6 historiae suæ
criticæ veteris testamenti, hoc modo legendum:
« Septuaginta ferme aut octingenta versus desunt ».